

ЕКСПЕРТИЗА

експертного висновку Дрібниці В.О.

на проект підручника під шифром 0902

Відвертим дисонансом відносно думки (і бальної оцінки) інших експертів звучить експертний висновок викладача суспільних дисциплін КВНЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж» В. О. Дрібниці. Що, об'єктивно кажучи, є повністю закономірно, з огляду на вкрай специфічне світосприймання експерта, який (без найменших, до речі, на те підстав) чомусь уявляє себе незаперечним авторитетом не тільки з історії, а й з мало не з усіх інших галузей знань (філології, філософії, лінгвістики, політики, культурології, військової справи, мистецтвознавства, міжнародного права тощо). До того ж, він ще й є елементарно невихованою, некультурною людиною. Адже якщо навіть в експертному висновку не обійшлося без відвертих грубощів («маразм», «абсурд» тощо), важко навіть уявити собі, що доводиться чути від нього учням. Проілюструємо це на найбільш характерних прикладах, із збереженням орфографії оригіналу.

1. Мовознавство. «Сторінка 192 – вжито, проте не пояснена назву Абіссинія. Чому учні мають знати, що це італійською Ефіопія?».

10-й клас – не перший рік вивчення Всесвітньої історії, тож назва «Абіссинія» для учнів не є новою, у попередніх класах також пояснювалось, що йдеться про теперішню Ефіопію. Що ж стосується обох варіантів назви, то жодна з них не має нічого спільного з італійською мовою – Абіссинія походить з арабської, а Ефіопія – з давньогрецької мови (*Αθιοπία*).

2. Культурознавство. «У підручнику відсутня інформація про видатних українців або вихідців з України, які зробили вагомий внесок у розвиток науки та культури». (0 балів).

Припустимо, когось із вихідців з України експерт може просто не знати, але як не помітити не тільки тексту, але й фотографії Олександра Довженко, якого на повний зріст зображено на заставці до розділу, присвяченого культурі?! Виходить, експерт не знайомий навіть із зовнішністю метра кінематографу? А із запитання до стор. 252 («що проілюстровано кадром з фільму «Арсенал») – власне, кінематографічні роботи О. Довженка – впливає, що експерт не обізнаний також і з його творчістю.

3. **Правознавство.** Стор. 95. «Треба розуміти суть тоталітарної системи, яка ґрунтується на репресіях і терору та демократичними країнами, де вину треба ще доказати у суді», – повчав експерт у зв'язку із виправданням німецьким військовим судом вбивць Карла Лібкнехта і Розі Люксембург.

Наскільки можна зрозуміти із сказаного, замах на життя людини «іменем закону» (як приклад – Сакко і Ванцетті з того ж періоду), з дотриманням всіх необхідних процедур і атрибутів демократичного судочинства є річчю цілком прийнятною і навіть бажаною, на відміну від «тоталітарного» типу засудження «трійкою» протягом півгодини. Сподіваємось, що на місці перших експерт щиро пишався би своїм вироком. Досить нетрадиційне трактування принципів загальної справедливості і прав людини, яке передбачає поділ засуджених на «наших» і «ваших», відверто несподіване для викладача суспільствознавчих дисциплін з 27-річним стажем.

4. **Логіка.** У зауваженні до стор. 113, експерт одночасно називає польські війська і «окупантами» і «союзниками» України, пацифістів (зауваження до стор. 20) без жодних додаткових ознак кваліфікує чомусь не інакше, як «людей з лівими поглядами», тобто, по суті, дискримінує інших, апріорі приписуючи їм схильності до мілітаризму. І подібних прикладів в експертизі – безліч.

5. **Історія.** «Сторінки 194-195(...). Убито у Глейвіце не декілька карних злочинців, а невинна особа Франтішек (Франц) Гоньок – німець, польський патріот».

Судячи із написаного, знання експерта про глейвіцьку подію обмежуються інформацією, почерпнутою з першого-ліпшого Інтернет-ресурсу, на кшталт <https://topwar.ru/36866-chelovek-kotoryu-nachal-vtoruyu-mirovuyu-voynu.html>. Але ж він не претендує на енциклопедичну точність, тому може дозволити собі «пройтись по верхах». В історика такого права немає, факти, цитати, цифри, події слід неодмінно перевіряти. Експерт цього не зробив, чому й не довідався, що, крім Гоньока, німці справді покинули 13 трупів карних злочинців (так звані «консерви»).

«Сторінка 216 – зазначено, що окупанти розчленували Чехію. Окупанти розчленували Чехословаччину».

Окупанти розчленували і Чехію (у даному випадку мова йшла лише про неї), й Чехословаччину. Що зафіксовано було у назві «Протекторат Чехії і Моравії».

6. **Філософія.** «Сторінка 70 – ...текст під фото (Д. Донцова) – зразок історичного абсурду, оскільки жодного відношення до поглядів Донцова не має».

Вже просто лише виходячи з наведених вище прикладів, не важко здогадатися, що, насправді, експерт твори Д. Донцова навряд чи колись і в руках тримав, а керувався, як

завжди, своїм внутрішнім переконанням, що чогось просто «не може бути». У іншому разі він мав би знати, що схема «Особливості інтегрального націоналізму», про яку власне йде мова, на три чверті складена саме з безпосередніх цитат Донцова, тільки що без лапок. Тобто, історичним абсурдом є якраз стверджувати, що власних поглядів Донцов насправді не поділяв.

7. ***Військова справа.*** Із зауваження до стор. 240 випливає, що стратегічної поразки гітлерівській Німеччині завдано зовсім не у ході Сталінградської битви, а американським військовим флотом у морських баталіях із японцями під Мідвеєм(?!), а також 8-ю армією англійців (а не «союзників», як у «висновку»), що воювала у Єгипті під Ель-Аламейном. Таке важливе для розуміння Другої світової війни відкриття безумовно варто опатентувати.

А ось пасаж «видатного стратега», присвячений Варшавському повстанню: «Сторінка 227 – черговий радянський міф та виправдання бездіяльності Червоної армії щодо Варшавського повстання. Мало того, радянська армія допомагала повстанцям – постачала туди зброю. а ось «спроба без підготовки атакувати німецькі укріплення *коштувало* б Радянській армії величезних жертв».

Зверніть увагу: в тексті підручника наведено конкретні і точні дані стосовно розміру допомоги варшавським повстанцям з боку СРСР та інших учасників антигітлерівської коаліції, тож експерт навіть не намагається поставити їх під сумнів. Наскільки зручніше оголосити написане «міфом», та ще й дорікнути Радянській армії в бездіяльності. На підставі чого? Де докази? Аргументація? Нічого подібного. І саме такий прийом, відверто запозичений із «жовтої» преси, складає концептуальну основу «експертизи».

Поза тим, помітно, що підручник читався «по діагоналі»:

1. «Сторінка 203 – написано, що план «Барбаросса» передбачав «черговий бліцкриг». Коли були попередні бліцкриги? Що означає «бліцкриг»?

Поняття «бліцкриг» вичерпно роз'яснено ще на самому початку підручника. де розповідається про «план Шліффена», тоді ж і відбувалася перша спроба бліцкригу.

Далі – все точно в такому ж дусі. Всупереч вимогам положення про конкурс і методичних рекомендацій для експертів, сторінки «висновку» рясніють безглуздими запитаннями, на зразок: «Чому саме ця ілюстрація?», «Чому згадано Хатинь, а не Корюківку?», ««З якою метою приведена карикатура... на СРСР, США та невідомо кого?». (*Нічого собі – «невідомо кого».* Досі не бачити британський прапор?!). Відповідь на них звучатиме однаково: «А чому ні?». Адже. знов-таки, жодних конкретних пропозицій із цього приводу чи обґрунтувань експерт, як правило, не наводить, завдяки чому експертиза є більше схожою є на лист у газетну рубрику «Запитуйте – відповідаємо».

В окремих випадках запитання носять характер провокативний. Наприклад:

1. «Стор. 106 – текст, який пояснює «закон про п'ять колосків», не відповідає змісту постанови. У тексті сказано, що розкрадання державного майна прирівнювалось до державних злочинів і підлягало суворим видам покарання. У постанові не обумовлювалися мінімальні розміри вкраденого, що спричинило чимало випадків неадекватності покарання». Тобто, іде маніпуляція свідомістю учня, що покарання в цілому були адекватні. Тобто розстріли з 14 р. та мінімальний строк ув'язнення в 10 р. автор вважає адекватним?».

Це – «пересмикування» не тільки змісту підручника, але й юридичної складової. Згадана постанова від самого початку була спрямована проти розкрадання державного майна у особливо великих розмірах. Тому застосування її до «осіб, винних у дрібних одиничних крадіжках суспільної власності, або трудящих, що вчинили крадіжку з нужди, через не-

свідомість і за наявності інших пом'якшуючих обставин», подобається це експертові, чи ні, вже менше ніж через півроку (1 лютого 1933 р.) було визнано помилковим, а також наслідком «дій ворогів, що залишились у правоохоронних органах». Після прийняття 27 березня 1933 р. відповідної постанови Президії ЦВК, розпочався перегляд справ засуджених, на підставі чого на волю вийшло 37 425 осіб.

2. «Сторінка 107 – елементом колективізації визначено «усуспільнення землі, засобів виробництва, худоби». Тобто не одержавлення, а усуспільнення?».

Для людини, яка й середню, і вищу освіту отримувала в СРСР, задавати такі питання є річчю невибачальною. Ще менше можна було очікувати цього з боку викладача суспільних дисциплін. З цього випливає, що не одне покоління випускників білоцерківського гуманітарно-педагогічного коледжу так й не змогло дізнатися від педагога, що таке колективна (або кооперативна) форма власності, й чим вона відрізняється від державної...

Особливістю «творчої манери» колишнього активного комсомольця Дрібниці є успадкований з тих часів метод навішування ярликів, з допомогою яких він намагається приховати професійну некомпетентність у поєднанні із цілковитою втратою будь-яких моральних орієнтирів. Все, що рухається у бік, протилежний його – вкрай недолугим, як ми вже бачили, – умовисновкам, навіть звичайні статистичні дані (див., зокрема, зауваження до стор. 214), він оголошує або «маразмом», або «абсурдом», або «міфом», або, навіть, «прокомуністичною» (чи «прорадянською») маніпуляцією.

1. «Сторінка 206 – у блиц-обговоренні пропонується маразм: «Існує версія, що Сталін нібито сам готувався до агресії проти сусідніх держав, але був випереджений Гітлером. Хто є найактивнішим провідником цієї ідеї? Як ви ставитеся до неї?». Це не версія, це – достатньо обґрунтована гіпотеза. Чергова прокомуністична маніпуляція».

Варто підкреслити, що у даному випадку Дрібниця відносить до категорії «маніпуляторів-комуністів» зовсім не автора, а начальника Генерального штабу вермахту, генерал-полковника Ф. Гальдера, безпосередня цитата з щоденника якого наведена у підручнику. Щоб нагадати, ось вона: «Загальна картина першого дня наступу така: противника вдалося застати німецьким нападом зненацька. Тактично він не був розгорнутий для оборони. Його війська у прикордонній зоні перебували у своїх звичних місцях розташування. Охорона кордону в цілому була поганою... Тому нам вдалося всюди захопити мости через прикордонні ріки... Після першого шоку противник вступив у бій».

Відтак, питання для блиц-обговорення (що, на думку інших експертів, є якраз дуже сильною стороною підручника) не тільки грубо, але й об'єктивно нелогічно називати маразмом. Маразмом, вочевидь, є дещо інше – і саме його на сторінках експертного висновку міститься більше, ніж досить. Чого, наприклад, варте безапеляційне твердження, що «ніхто нічого 30 грудня 1922 р. не підписував – утворення СРСР начебто 30 грудня 1922 р. – міф сталінської історіографії (зауваження до стор. 104). До закріплення Сталіна при владі днем утворення СРСР вважалося 6 липня».

Ще одне фантастичне «відкриття» Дрібниці. 6 липня в СРСР – дата схвалення першої Конституції. Правда, не 1922-го, а 1923-го року. Решту ж всерйоз навіть коментувати якось незручно. Надто багато спільного мають слова експерта із словами одного з

персонажів Михайла Булгакова: «Коротко же говоря, ни один из них не родился и никого не было, в том числе и Иисуса... А то выглядит по твоему рассказу, что он действительно родился!».

2. Тест під фотографією Д. Донцова на стор. 70 експерт визначає, ні багато, ні мало, а як зразок «історичного абсурду, оскільки жодного відношення (*він – текст*) до поглядів Донцова не має».

Вже просто виходячи з наведених вище прикладів, не важко здогадатися, що, насправді, експерт твори Д. Донцова навряд чи колись і в руках тримав, а керувався, як завжди, своїм внутрішнім переконанням, що чогось просто «не може бути». Оскільки схема «Особливості інтегрального націоналізму», про яку власне йде мова, на три чверті складена саме з безпосередніх цитат Донцова, тільки що без лапок. Тобто, історичним абсурдом є якраз стверджувати, що до поглядів Донцова ці цитати «жодного відношення» не мають.

3. У зауваженні до стор. 210 експерт «розвінчує» «чергова (*так у оригіналі*) радянський стереотип про найбільшу танкову битву під Прохорівкою» (зауваження до стор. 210). Найбільша танкова битва відбулася на його думку у червні 1941 р. в районі Луцьк–Рівне–Броди, тому що у ній лише з радянського боку взяло участь ні більше, ні менше, а аж 4,2 (!) тис. танків.

Стереотипи й правда – погано. Проте ще гіршою є звичка до необгрунтованого нічим переписування давно відомих подій і фактів. Саме тому ставлення до Другої світової війни є лакмусовим папірцем добросовісності історика. Адже всі необхідні документи опубліковані, ознайомитися із ними може кожен. Тим більше, дивують люди, які завзято жонглюють неперевіреними даними, почерпнутими з «третіх рук», намагаючись видати їх як незаперечну істину. Отож, якби експерт завдав собі клопоту звернутись до архівних документів (наприклад, РГВА, ф. 40442, оп. 25, спр. 171, арк. 116–146, 254–290) або поцікавився, принаймні, мемуарною літературою, він би дізнався, що навіть з урахуванням несправних танків, у чотирьох механізованих корпусах, силами яких радянське командування намагалося організувати контрнаступ, цифра 4,2 тис. є захмарною. До того ж, вони знаходилися від місця подій на відстані від 150 до 400 км. Вже одна ця обставина повністю виключає можливість одночасної участі їх у боях (а саме це і було під Прохорівкою).

Фактично, 22-й мехкорпус, що першим взяв участь у бойових зіткненнях з німцями, був вже давно розгромлений і відступив, коли, по дорозі зазнавши відчутних втрат (й також не одночасно, з інтервалами в кілька днів), почали прибувати інші. При цьому, чимало радянської військової техніки згоріло у гарнізонах в перший же день війни під час німецького раптового нападу, ще більше було знищено німецькою авіацією при передислокації до місця боїв. Серйозною причиною колосальних втрат стали бездоріжжя, перегрівання двигунів та інші технічні труднощі. Відтак, у район, де відбувалися найбільші танкові зіткнення періоду 1939–1941 рр., зміг дістатися лише мізерний відсоток радянських танків.

4. «Націонал-соціалізм та нацизм – синоніми», – зазначає експерт у зауваженні до стор. 83. – «Для чого писати, що «Майн кампф» – біблія націонал-соціалізму та нацизму?». «Фашизм – в одній країні (а не країнах) – Італії, різновидів націонал-соціалізму не було, оскільки він існував лише у Німеччині» (зауваження до стор. 73). «Сторінка 87 – описується французький фашизм».

Ви що-небудь зрозуміли? З одного боку, експерт удає, що йому не відомо щодо існування фашизму в інших країнах, окрім Італії. З другого – знає, що це не так, так само як і те, що націонал-соціалізм з нацизмом хоча й синонімічні, але не зовсім тотожні поняття. Тому, що друге з них охоплює не тільки німецьких націонал-соціалістів, а й їхніх послідовників з інших країн, які черпають ідеї з «Майн кампфу». В широкому сенсі, це – найбільш радикальний політичний рух, який, під гаслами боротьби за інтереси корінної нації, прагне будь-якими засобами, у тому числі, терористичними, захопити владу, повністю придушивши при цьому будь-які опозиційні сили. Чим же тоді пояснюється пропозиція щодо вилучення поняття «нацизм» з підручника?

5. У зауваженні до стор. 97 експерт домагається паритету у здійсненні злочинів – до згадки про розправи фашистів і нацистів над комуністами та соціал-демократами він пропонує додати розповідь, про злочини, здійснені над нацистами і фашистами. Немає нічого легше. Цитуємо за стенограмою Лейпцігського процесу, який проходив у гітлерівській Німеччині:

Димитров. Небезпека нападів націонал-соціалістів на комуністичні зібрання була явищем частим чи рідкісним?

Свідок Мейер. Так, це траплялося часто.

Димитров. Чи робітники-комуністи захищалися?

Суддя Бюнгер. Ви хочете спитати – під час нападу?

Мейер. У таких випадках не мовчали, природно.

Бюнгер. Це само собою розуміється... Не сиділи, склавши руки. **Цього, звичайно ж, робити ніхто не буде.**

Про що, власне, тут йдеться? Як і у попередньому прикладі, ідеєю Дрібниці є поставити на одну дошку нацистів-нападників, і їхніх жертв, що діяли у межах вимушеного самозахисту (як бачимо, це змушений був визнати навіть нацистський суд). Цікавий підхід, чи не правда? Проте, експерт вирішив навіть цим не обмежуватись. У зауваженні до стор. 281 він, висловлюючи остру незгоду з проблемним запитанням, вміщеним у підручнику (власне, зокрема, оголошуючи його антиукраїнським) ухиляється від безпосереднього цитування тексту підручника, де учням пропонується висловити власну думку, чи підлягають реабілітації військові злочинці, засуджені Нюрнберзьким трибуналом, зокрема, військовослужбовці каральних органів – СС і СД (гестапо), чії злочини не мають терміну давності.

Цікаво, експерт хоч сам зрозумів, що пише?! Якщо це так, то йому варто звернутись до лікаря. Або спробувати висловити подібну думку в країнах Євросоюзу, зокрема, у Польщі, де за це справедливо передбачена кримінальна відповідальність. Друга світова війна коштувала Україні вбитими і замученими 3 млн 91 тис. 987 осіб, за перемогу віддали своє життя 1 млн 377 тис. вихідців з України. І раптом для когось нацисти зробилися проукраїнськими, тобто, відповідальність за злочини проти людства, вчинені жалюгідною жменькою карних негідників, Дрібниця поширює на український народ. Більше того – він навіть не намагається приховати своєї відрази до людей, що загинули, рятуючи світ від «коричневої чуми» (див. зауваження до стор. 204). А у зауваженні до стор. 114 цинічно бе-

ре у лапки слово нещасний по відношенню до людини. що втратила під час погромів більше двох десятків родичів. Ось де, нарешті, все стає на свої місця: і пропаганда історичних нісенітниць, і спроби виправдати нацистську агресію, і хвороблива реакція на найменші прояви історичної об'єктивності у підручнику та приклади порядності й чесності на його сторінках. Незрозуміло лише, що робить у школі така людина, й чому вона може навчити дітей?